

TURINYS

Leidinio vadovė
Ingrida Navalinskienė

Metodikos konsultantė
lietuvių kalbos mokytoja ekspertė
Danutė Visockienė

Redaktorė
Lina Kaminskienė

Serijos „Atrask“ dailininkai
Jonas Liugaila ir Rūta Ivaškevičiūtė

Pirmasis leidimas 2018

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį kūrinių, esančių bibliotekose, mokymo ir mokslo įstaigų bibliotekose, muziejuose arba archyvuose, draudžiama mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

ISSN 2351-5198
ISBN 978-5-430-06823-3

© Eglė Nachajienė, 2018
© Jolita Mickienė, 2018
© Leidykla „Šviesa“, 2018

I. JAUNAS ŽMOGUS IEŠKO GYVENIMO PRASMĖS 5

- 1 skyrius. KAS SVARBU JAUNAM ŽMOGUI? 5
- 2 skyrius. KOKS ŽMOGUS VERTAS PAGARBOS? 14
- 3 skyrius. KODĖL SVARBU BŪTI ATSAKINGAM? 23

II. TAUTOSAKOS IR TRADICIJŲ TĘSTINUMAS 31

- 1 skyrius. KĄ ATSKLEIDŽIA LIAUDIES DAINOS TEKSTAS? 31
- 2 skyrius. KOKS TAUTOSAKOS IR TRADICIJŲ VAIDMUO ŠIANDIEN? 40

III. LAISVĖS GYNIMAS 48

- 1 skyrius. KODĖL GINAMA ASMENS, TAUTOS, TĖVYNĖS LAISVĖ? 48
- 2 skyrius. KUR SLYPI TAUTOS STIPRYBĖ? 57

IV. KELIONĖS ATVERIA AKIRAČIUS 64

- 1 skyrius. KOKIA GALI BŪTI GYVENIMO KELIONĖ? 64
- 2 skyrius. KAIP PAŽINTI SAVE IR PASAULĮ? 72
- 3 skyrius. KĄ ATSKLEIDŽIA KELIONIŲ LITERATŪRA? 79

Sutartiniai ženklai

Skaitau

Kalbu ir klausausi

Rašau

Kūrybinė užduotis jaunojo literato darbų aplankui kaupti*

* Šias užduotis mokslo metų pabaigoje galite išsikirpti ir sudaryti kūrybinių darbų aplanką.

Sutartiniai atidaus skaitytojo ženklai

Skaitydami žymėkitės

svarbu

reikšminiai
žodžiai

supratau

nežinomi
žodžiai

nesuprantu

įdomu

2 skyrius

KOKS ŽMOGUS VERTAS PAGARBOS?

- Skaitydami *dramos kūrinį* analizuosite, kaip kuriami veikėjų paveikslai, aiškinsitės veikėjų vertybes, motyvus ir elgesio priežastis.
- Gerinsite sąvokų *drama, draminio veiksmo etapai, dramatinė situacija, konfliktas, remarka, ironija* supratimą.

► Perskaitykite tekstą ir atlikite užduotis. Būkite atidūs: apžvelgę klausimus, skaitydami tekstą žymėkitės jums reikalingą, svarbią informaciją (žr. *Sutartiniai atidaus skaitytojo ženklai*, p. 3). Išsiaiškinkite tai, kas nežinoma.

Renata Šerelytė

Stoglangis

Trijų veiksmų *dramos* ištraukos

VEIKĖJAI:

ADELĖ, 13 metų

MORTA, 6 metų

TĖTIS, alkoholikas

MAMOS DVASIA

SENELĖS DVASIA

<...>

GAURUOTAS DĖDĖ, komersantas

PANTOMIMOS AKTORIAI:

PANKAS CHOCHMA

PADLAIŽĖ MALVINA

MISTIŠKAS PAUKŠTIS, panašus į šikšnosparnį

<...>

PIRMAS VEIKSMAS

Didelė apytamsė patalpa. Kairėje pusėje – pertvarėlė, kampilis, panašus į virtuvę. Joje stovi aprūkęs trikojis ir kėdė su aliumininio dubeniu-praustuve. Patalpoje ant grindų voliojasi dideli celofano gabalai. Stovi senas stalas ir neveikiantis radijo imtuvas, prieškarinis, panašus į didelę dėžę. Prie sienos kabo stiklinių, plastikinių butelių ir kelių skardinių kompozicija, suraišiota virvutėmis. Lovelėje guli Morta. Jos galva aprišta raudona skarele, ant pilvo – storas sąsiuvinis. Jai virš galvos – didelis stoglangis. <...>

Rašytoja Renata Šerelytė (1970 m.) – prozininkė, poetė, dramaturgė, literatūros kritikė.

Daugiau <https://bit.ly/2LiqRaa>; <https://bit.ly/2LoSiMz>; <https://bit.ly/2LhceE5>.

Įeina Adelė, berniukiškos išvaizdos paauglė su kuprine ir polietilenu maišeliu.

ADELĖ. (Sviedžia kuprinę į kampa.) Suknista diena!..

MORTA. Kodėl?

ADELĖ. Todėl!.. (Pro dantis) Rytoj į mokyklą turiu nusivesti tėvą. Pas direktorę.

MORTA. O kodėl?

ADELĖ. Primušiau Malviną. Tik jau būk gera, nebeklausk, kodėl, kodėl!..

MORTA. Kodėl?

ADELĖ. (Nusispjauna.) Na ir įkyri gi tu, maže!.. (Paspiria koja celofaną.) Nieko taip nekenčiu kaip skundikų, padlaižių ir skriagų¹. O toji dezodorantais išsikvėpinusi Malvinėlė... kaip ji mane užveikia! Tai sumauto tušinuko jai gaila, tai mano kuprinė jai smirdi... Kada nors paprašysiu Chochmos, kad ją primuštu. Arba bent pagąsdintų! O tu ką čia veiki?

MORTA. Rašau knygą.

ADELĖ. Oooo! (Pašaipiai) Ir apie ką gi?..

MORTA. Apie mėlyną paukštį.

ADELĖ. Tu, maže, visai iškvaišai! (Iš maišelio išsitraukia ryškų lūpdažį.) Žiūrėk, ką šiukšlyne radau!.. (Bėga į virtuvę, pasilenkia prie aliumininio dubens ir dažosi lūpas.)

MORTA. Man šalta.

ADELĖ. Ką?

MORTA. Man šalta.

ADELĖ. Šalta, sakai?.. (Grožisi savimi. Po pauzės)

Turbūt tu dar nieko nevalgei.

MORTA. Nieko.

ADELĖ. (Isikiša lūpdažį į kišenę, šukteli) Aš tuoj šį tą paruošiu!.. (Iškrato maišelį.) Radau dešros, kiek apipuvus, bet nieko, nupjausčius galima valgyti, be to, štai bandelė, mokyklos tualete iš dėžės su popieriais ištraukiau, sudžiūvusi labiau už mūsų direktorę, bet žinai, pakepinus bus liuks!.. (Ruošia valgi.)

MORTA. (Žiūri į stoglangį.) Mėnulis šviečia. Paukštis sakė, kad mėnulis – jo draugas...

ADELĖ. (Iš virtuvės) A?

MORTA. Kažin, ar ir senelė su juo atskris?..

Skriskim, skriskim,

Šviesios sielos,

Ten, kur laukiamos ir mielos

Esam...

Stoglangyje pasirodo Senelės dvasia ir mėlynas Paukštis, panašus į didelį šikšnosparnį.

MORTA. (Apsidžiaugusi) Va! Senelė!.. Ir paukštis!..

Senelė rodo Mortai ilgą dryžuotą kojines.

MORTA. Ar čia man?.. Kokios gražios!..

ADELĖ. (Iš virtuvės) Ką?.. Negirdžiu!..

MORTA. (Senelai) Ir paukščiui tokias numegzk!..

Jis irgi plikomis kojomis.

Senelė linksi.

ADELĖ. (Šaukia iš virtuvės) Valgis tuoj bus gatavas!.. Su kuo tu ten šnekiesi?..

MORTA. Su senele.

ADELĖ. (Piktai) Ir vėl!.. Gana tų kalbų apie seneles!.. Senelė mirė!.. Jinai – Rokantiškė!.. (Atneša valgį skardinėj lėkštėj. Jai pasirodžius, dvasios dingsta.)

ADELĖ. (Mortai) Valgyk!

Morta purto galvą ir verkia.

ADELĖ. Vėl skauda galvą, taip?.. (Apsidairo.) Pala pala, ką čia man sugalvojus... Žinai ką? Aš tau pagrosiu!

Adelė eina prie pasieny sukabintų butelių ir, daužydama juos, groja. Morta liaujasi verkti.

<...>

Pasigirsta trimitas. Įleikia Gauruotas Dėdė.

MORTA. Oi!.. Gauruotas dėdė!

GAURUOTAS DĖDĖ. Labą dieną!.. Labą dieną!..

Esmi prekybos agentas.

ADELĖ. Atnešėt pakabų ar batų tepalo? Galit eiti namo. Mes neturim pinigų.

MORTA. (Kužda Adelei) Aš turiu penkis centus.

GAURUOTAS DĖDĖ. Ak! Gal netiksliai prisistačiau. (Apsisuka ratu.) Labą diena! Labą dieną!.. Esmi

komersantas. Tačiau (numoja ranka) pinigai – toks niekis. <...> Pasaulis be pinigų nesugrius, o jei sugrius, tai taip jam ir reikia.

Morta ir Adelė nustebusios žiūri į Gauruotą Dėdę.

GAURUOTAS DĖDĖ. (Išsitraukia trimitą, pūsteli.) Ant griuvusių smagu šokti, trampampam!.. (Dalykiškai) Girdėjau, norit televizoriaus?

ADELĖ. Eikit namo!.. (Pro dantis) Jūs mane neruojat!.. Aš gi sakiau – mes neturim tiek pinigų!..

GAURUOTAS DĖDĖ. Trampampam!.. Pinigai – tai tik ženklas. Pinigus galima paversti muilo burbulais ir atvirksčiai.

MORTA. (Išsitraukia penkis centus.) Duok man burbulą.

GAURUOTAS DĖDĖ. Per smulku, nenoriu teptis rankų!.. Aš linkęs tik į pelningus sandorius. Gerai pirkti, dar geriau parduoti.

ADELĖ. Galiu pasiūlyti tik tuščių butelių. Bet ne šitų!.. (Rodo į savo „instrumentą“.) Šitų negausit!..

GAURUOTAS DĖDĖ. Butelių man nereikia. O jei reikėtų, pirkčiau kaip tik šituos. (Čiupinėja „instrumentą“, pakalena per butelius su savo dūda.)

ADELĖ. Tai eikit sau, nes tikrai mane užneruosit!..

Virtuvėj pasigirsta garsus cingt cingt: tai vanduo laša į apverstą dubenį-praustuve.

ADELĖ. Dieve!.. Vanduo nuo stogo varva, o tas kvaiša Chochma praustuve apvertė!..

Puola į virtuvę. Dėdė – jai iš paskos. Abu kelia praustuve ir nori pastatyti ją į vietą, dugnu žemyn, bet Dėdė Adelei ne padeda, o trukdo – tai trukdė dubenį į save, tai įkelia į jį koją, tai bando apsukti apie save.

Morta lieka viena. Pasigirsta lapų šlamesys, dainos nuotrūpa. Stoglangyje – Paukštis.

MORTA. O kur senelė?

PAUKŠTIS. Truputį užtruko. Barasi su tavo mama.

MORTA. (Džiugiai) Su mama?!

PAUKŠTIS. Senelė pyksta, kad mama tavęs neaplanko.

MORTA. Tegū abi ateina!.. Aš jų labai laukiu!..

GAURUOTAS DĖDĖ. (Virtuvėje, garsiai) Trampampam!.. (Trypčioja ir beldžia į praustuve krumpliais.)

ADELĖ. (Piktai) Jūs ne komersantas, jūs – antras Chochma, tik be skiauterės!.. Eikit namo!..

PAUKŠTIS. (Susigūžia) Koks baisus triukšmas!.. Aš jau lėksiu.

MORTA. (Liūdnai) Taip greitai?..

PAUKŠTIS. Kai tu vėl liksi viena, pas tave ateis senelė. Gerai?

MORTA. Gerai.

¹ Skriaga – neteiktina svetimybė, sakytina „goduolis, šykštuolis“.

¹ Nervuoti, užnervuoti – bendrinėje kalboje vartojama „nervinti, sunervinti“.

Į kambarį įeina pikta Adelė, iš paskos – Dėdė su praustuve.

ADELĖ. Varykit namo, nes, dievaži, nebeįstversiu ir trenksiu jums per galvą!..

GAURUOTAS DĖDĖ. (Juokiasi.) Ee, aš nebijau, mano galva geležinė!.. (Užsideda ant galvos praustuve. Toliau šneka iš po jos, aidinčiu, „geležiniu“ balsu.) Tai ar imsit televizorių, ar ne?..

ADELĖ. (Netekusi kantrybės) O ką duosim mainais – gal špygą?!.. (Suraito špygą ir kiša po praustuve.)

GAURUOTAS DĖDĖ. Ne, ne špygą, o knygą.

ADELĖ. Kokią dar knygą?!..

GAURUOTAS DĖDĖ. Kurią jinai (rodo į Mortą) rašo.

ADELĖ ir MORTA. Ką?!

Dėdė nusivožia praustuve, padeda ją ant grindų.

ADELĖ. Kam ta knyga jums reikalinga?!..

GAURUOTAS DĖDĖ. Kaip tai kam?.. Komercijai!.. Aš gi ne kvailys, aš komersantas!.. Perku ne katę maiše, o fantaziją!..

MORTA. (Priglaudžia sąsiuvinį prie savęs.) Ne-

duosiu!..

GAURUOTAS DĖDĖ. (Patenkintas) Tau skaudu ją atiduoti? Gerai!.. Gerai!.. Fantazijoje turi būti kančios. Aš paversiu ją žaislais, minia elektroninių, prisukamų ir pripučiamų žaislų, aš sukursiu iš jos serialus ir daug daug labai spalvotų ir labai kvailų knygelių.

Prapliumpa lietus. Jo garsai darosi vis stipresni ir dažnesni.

ADELĖ. Dieve!.. Mes patvinsim!..

Dėdė vikriai išsoka į praustuve.

ADELĖ. (Dėdei) Atiduokit praustuve!

GAURUOTAS DĖDĖ. (Skubėdamas) Greičiau, greičiau atiduokit man tą knygą!.. Aš nebeturiu laiko! Ne iš jūsų vienų ką nors perku!.. Nagi!.. Šen!..

MORTA. Neduosiu!..

GAURUOTAS DĖDĖ. Kvailai darot!.. Kvailai!.. Ką gi, jei taip užsispyrėt, paliksiu televizorių reklamai!.. Bet kai paskui užsigėisit muzikinio centro ar kompiuterio, knygą vis vien turėsit atiduoti!..

Išsoka iš praustuvės ir išlekia purtydamas kojas lyg sušlapęs katinas. <...>

Parašykite savo įspūdžius apie tekstą.

---

1. Kokiai literatūros rūšiai (p. 42–43) priklauso šis kūrinys? Atsakymą pagrįskite dviem argumentais. (2 taškai)

---

2. Ką apie seserų gyvenimo sąlygas sužinojote iš I veiksmo scenovaizdžio ir veikėjų dialogų? (1 taškas)

---

3. Kokią grįžusios iš mokyklos Adelės savijautą atskleidžia remarkos? (1 taškas)

---

4. Su kuo pro stoglangį bendrauja Morta? Tikrovė tai ar fantazija? (2 taškai)

---

5. Pagrįskite mintį, kad šiose ištraukose vaizduojama dramatinė situacija (p. 57). (3 taškai)

• Surašykite Mortos ir Gauruoto Dėdės vertybes.

Mortos vertybės

Gauruoto Dėdės vertybės

• Kodėl tarp veikėjų kyla konfliktas?

---

6. Kuo Mortos knyga skiriasi nuo prekių, kurias parduoda Gauruotas Dėdė? (2 taškai)

---

7. Pažymėkite tekste vietas, kuriose kuriamas komiškas Gauruoto Dėdės paveikslas. (1 taškas)

8. Kokia žmonių savybė ironizuojama Gauruoto Dėdės paveikslu? (1 taškas)

---

9. Pagrįskite teiginį, kad ši ištrauka yra dramos ekspozicija (p. 52). (1 taškas)

---

10. Kokios ištraukoje keliamos problemos jums atrodo aktualios? Nurodykite bent dvi. Problemas formuluokite klausimais. (2 taškai)

Iš viso 16 taškų

ATLIKĘ UŽDUOTIS ĮSIVERTINKITE

Taškai	0	1	2	3-4	5-6	7-8	9-10	11-12	13-14	15-16
Pažymys	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

- Formuluosite *kalbos temą, tikslą ir uždavinį*.
- Atsižvelgdami į kalbos tikslą pasirinksite temas aspektus ir numatysite jų eilės seką.
- Kaupsite informaciją ją grupuodami, žymėsite *informacijos šaltinius*.

► Įsivaizduokite, kad jūsų mokykloje kasmet vyksta Garbės vakaras, kuriame apdovanojami gabūs mokyklos mokiniai, įvairių sričių talentai. Garbės statulėles nominantams įteikia žymūs žmonės, kurių gyvenimo istorija gali įkvėpti jaunuolius, būti jiems pavyzdys. Jūs turite pristatyti mokyklos bendruomenei vieną iš svečių.

Renkitės pristatyti asmenybę, kuri jums atrodo verta pagarbos (p. 98-99).

1. Užsirašykite į galvą atėjusias mintis atsakydami į šį klausimą: kokių sėkmės istorijų žinote? Remkitės pavyzdžiais.

Rūta Meilutytė – jauniausia Lietuvos olimpinė čempionė.

Ričardas Berankis – Lietuvos teniso viltis.

Dirigentė Mirta Gražinytė-Tyla pripažinta įtakingiausiu užsienio talentu.

Ernestas Zacharevič – lietuvis gatvės menininkas, išgarsėjęs užsienyje.

2. Pasirinkite vienos asmenybės sėkmės istoriją, kuri įkvėptų jūsų kalbos adresatą – mokyklos mokinius, ir suformuluokite kalbos temą, tikslą, uždavinį.

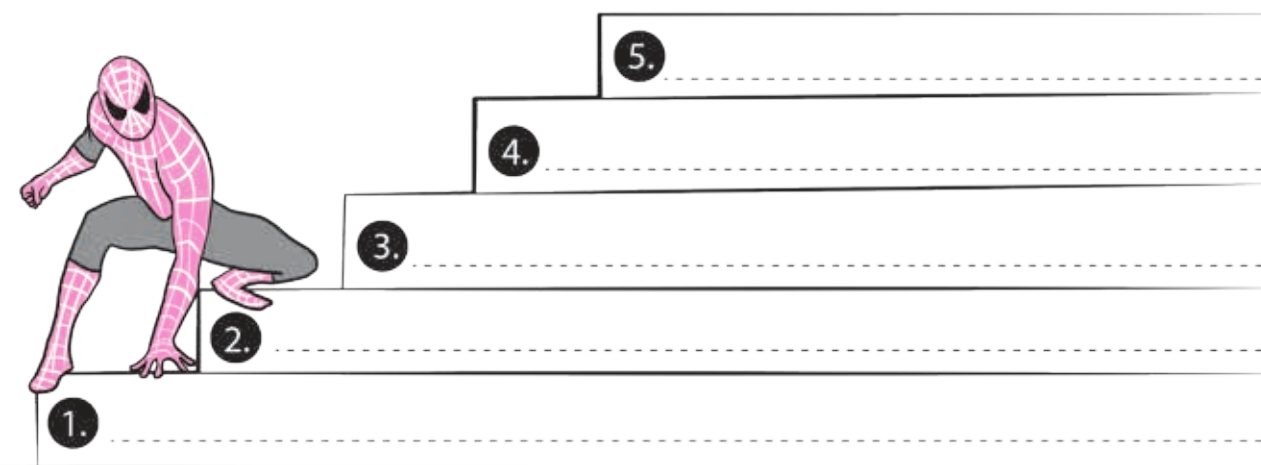
Tema: _____
 Tikslas: _____
 Uždavinys: _____

3. Planuokite, kaip pristatysite asmenybę.

• Atsižvelgdami į kalbos temą ir tikslą pažymėkite penkis aspektus, kuriais tiktų žymų žmogų pristatyti:

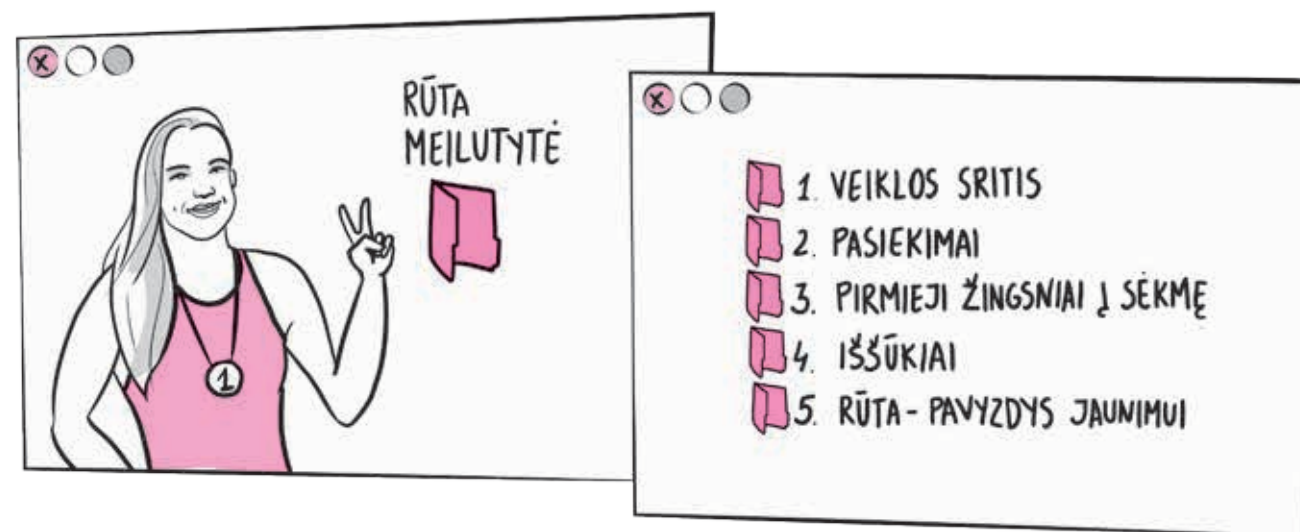
- Profesija. Šeima. Pirmieji žingsniai į sėkmę. Kraštas, kuriame gimė ir augo.
- Mokykla, kurioje mokėsi. Laisvalaikis. Svarbiausi gyvenimo pasiekimai.
- Požiūris į klimato kaitą. Iššūkiai, kuriuos turėjo įveikti siekdamas svajonės.
- Kam ir kuo reikšmingi šio žmogaus nuopelnai? Kodėl šis žmogus galėtų būti pavyzdys jaunimui?
- Mėgstamiausias patiekalas.

• Pasirinktus penkis aspektus surašykite ant laiptelių pradėdami nuo apačios tokia tvarka, kokia pristatysite asmenybę.

4. Pagal pasirinktus aspektus paieškote informacijos apie asmenybę įvairiuose šaltiniuose, pavyzdžiui, internete ar žurnaluose skelbtų interviu su šiuo žmogumi, straipsnių apie jį. Paieškote informacijos jo asmeniniame tinklalapyje, socialiniuose tinklalapiuose ir pan.

5. Kaupkite informaciją: kompiuteryje susikurkite asmenybei skirtą aplanką, kuriame, skirstydami pagal aspektus, išsaugosite rastą medžiagą. Remdamiesi patarimais (p. 24) pasižymėkite informacijos šaltinius.

ATLIKĘ UŽDUOTIS ĮSIVERTINKITE

Kaip man sekėsi:	Savarankiškai atlikti nepavyko.	Patenkinamai. Prireikė pagalbos.	Gerai. Užduotis atlikau savarankiškai.	Puikiai. Viskas pavyko.
• formuluoti kalbos tikslą, numatyti uždavinį;				
• pasirinkti temos aspektus;				
• numatyti temos aspektų eiliškumą;				
• kaupti informaciją, ją grupuoti, žymėti informacijos šaltinius.				

Pasitarę su mokytoju galite įsivertinti ir kitus aspektus.

- Lyginsite literatūros kūrinio reiškiamas vertybes su savo vertybėmis.
- Planuosite scenarijų: užrašysite pagrindinę mintį, įvykį, charakterizuosite veikėjus, apibūdinsite scenografiją.
- Sukursite scenarijų dramine kalba.

► Įsivaizduokite, kad kuriate filmą paaugliams. Parašykite filmo epizodo apie savo vertybes ginantį paauglį scenarijų (p. 71). Suvidinkite epizodą, jį nufilmuokite. Surenkite klasėje filmukų peržiūrą ir aptarimą.

1. Pasirinkite, apie kokias vertybes ginantį paauglį kursite scenarijų.

- Atidžiai perskaitykite Konstantino Kavafio eilėraštį „Termopilai“.

Konstantinas Kavafis (Konstantinos Kavafis)

Termopilai

Šlovė ir atminimas tam, kas budi,
kol gyvas, prie savųjų Termopilų¹;
kas niekad neužmiršta pareigos;
kam žemėje mieliausias teisingumas,
bet ir užuojauta nesvetima;
tam, kas dosnus varguoliams, o nuskurdęs
išlieka nešykštus
ir paremia kiekvieną, kol įstengia;
kas sako tiesą, neapkęsdamas melų,
tačiau atleidžia tiems, kurie melavo.

Konstantinas Kavafis – XX a. graikų poetas.
Daugiau <https://bit.ly/2LlIAxK>.

Ir dviguba šlovė, jei jis nujaučia
(o dažnas tai nujaučia), kad kalnuos
parodys priešui taką Efialtas²
ir kad vis viena medai³ prasiverš.

Iš kn. Tomas Venclova, *Kitaip*

¹ Termopilai – kalnų perėja, ties kuria 480 m. prieš Kristų įvyko garsus mūšis tarp graikų ir persų kariuomenių. 300 spartiečių čia herojiškai paaukojo gyvybes, kad sulaukėtų persų puolimą į Atėnus.

² Efialtas – graikų išdavikas, vedęs per kalnus persų kariuomenę.

³ Medai – istorinės srities, kurį laiką buvusios valstybės Medijos, arba Midijos, šiaurvakarių Irane gyventojai.

- Paaškindite posakio „gyvenimo Termopilai“ perkeltinę prasmę Konstantino Kavafio eilėraštyje.

- Kokie žmonės, pasak poeto, nusipelno pagarbos?

- Kokios vertybės svarbios jūsų bendraamžiams?

2. Pasirenkite rašyti scenarijų.

- Užsirašykite svarbiausią mintį, kurią norite perteikti.

- Charakterizuokite veikėjus: kas jie, kaip atrodo, kaip kalba, ko siekia.

- Parašykite, kokį įvykį vaizduosite. Kuo jis baigsis?

- Pasizymėkite, kokių daiktų reikės scenai pavaizduoti, kokia nuotaika bus kuriama.

3. Parašykite scenarijų dramine kalba.

ATLIKĘ UŽDUOTIS ĮSIVERTINKITE

Kaip man sekėsi:	Savarankiškai atlikti nepavyko.	Patenkinamai. Prireikė pagalbos.	Gerai. Užduotis atlikau savarankiškai.	Puikiai. Viskas pavyko.
• suprasti temą ir numatyti pagrindinę mintį;				
• sukurti įdomius veikėjų charakterius;				
• išryškinti konfliktą;				
• sukurti įtaigius dialogus;				
• paisyti dramatinės kalbos reikalavimų;				
• rašyti be klaidų.				

Pasitarę su mokytoju galite įsivertinti ir kitus aspektus.

3 skyrius
KODĖL SVARBU BŪTI ATSAKINGAM?

- Skaitydami *epinį kūrinį* analizuosite, kaip kuriamas *veikėjo paveikslas*, kokie veikėjų ryšiai, elgesio motyvai, kokios veikėjų reišiamos vertybės. Aptarsite *pasakotojo poziciją*.
- Gerinsite sąvokų *tema, problema, idėja, kūrinio laikas, erdvė, pasakotojas, veikėjo paveikslas, epitetas, palyginimas* supratimą.

► Perskaitykite tekstą ir atlikite užduotis. Būkite atidūs: apžvelgę klausimus, skaitydami tekstą žymėkitės jums reikalingą, svarbią informaciją (žr. *Sutartiniai atidaus skaitytojo ženklai*, p. 3). Išsiaiškinkite tai, kas nežinoma.

Larsas Sabije Christensenas
(Lars Saabye Christensen)

Bitlai

Romano ištrauka

Larsas Sabije Christensenas (1953 m.) –
norvegų rašytojas.
Daugiau <https://bit.ly/2moxtpF>; <https://bit.ly/2Ls9ekY>.

Užduotis raštu Fredas perkąsdavo, bet jei reikėdavo atsakinėti žodžiu, nusileisdavo kažkokia užkarda, ir viskas. Per norvegų kalbos pamokas Bulvinis marširuodavo apie jį pasiryžęs išmokyti kalbėti kaip reikiant, mat niekas nesako *musėt, biškį ar papkė* – taip nekalbama. Fredo ausys užsiplieskdavo kaip žarijos ir jis susmukdavo ant suolo, palikdavo toks mažytis, kad įstengtų sulįsti į rašalinės skylę ant stalo.

O per pertraukas jį ujo mokiniai. Susidarė gera gauja: ne tik iš mūsų klasės – jai priklausė ir visi pižonai¹ iš Skarpsnu ir dar vakariau. Vieną dieną toks šlykštus lepūnėlis taip spyrė Fredo priešpiečius į orą, kad iš dangaus pasipylė servelato ir ožkos sūrio lietus. Gunaras sukando dantis, ir visi nudrožėme prie Fredo, prisispaudusio prie vielinės tvoros.

Pižonas dėbtelėjo į mus.

– Mokom nigerį² žmoniškų manierų, – paaiškino spirdalius.

– Garuok iš čia, – paliepė Gunaras.

Lepūnėlis truputėlį apstulbo.

– Tu aiškini, ką *man* daryti? – nusistebėjo.

– Kaip pirštu į akį, – patvirtino Gunaras. – Siūlau nešti kanopus. Ir staigiai.

Pižonas apsižvalgė. Žmonės aplink juodu prasi-skirstė.

– O jei nenešiu. Kas tada?

Gunaras ne greituoelis. Bet kai jau taikosi, tai pa-taiko. Jis ištraukė dešiniąją ranką iš kišenės, ištiesė – lepūnėlis tik kūkt ir susmuko. Kiti parazitai mažumėlę pasistumdė, bet taip nelabai iš širdies, mat buvo įsidė-mėję, kaip darbuojasi Gunaro dešinioji. Tuomet nusi-vedėme Fredą į stoginę ir kiekvienas sumaitinome po sumuštinį.

Tądien Fredas palaukė mūsų po pamokų. Truputį drovėdamasis pasiteiravo, ar nenorėtume užsukti pas jį į svečius. Mes, žinoma, norėjome, todėl per visą miestą nubindzenome Fredui Hansenui iš paskos. Eiti buvo toli, mat jis gyveno visai kitoje pusėje, Šveigordo gatvėje.

Pirmasis apsikvailinau aš.

– Ką veikia tavo brolis? – paklausiau žingsniuojant pro Rytų stotį.

Fredas įdėmiai į mane pasižiūrėjo, jo veidas įgavo tą išmintingą išraišką, kuri sendino jį kokiais dvidešim-čia metų, tarsi jis jau viską permąstyti.

– Neturiu brolio, – tarė.

– Neturi?

Jis šyptelėjo, nusižvelgė drabužius ir plastelėjo vie-ną kelnų klešnę.

– Mama perka drabužius *Elevator*, – paaiškino Fredas.

¹ Pižonas – šnekamosios kalbos žodis, vartojamas reikšme „dabita, puošėiva, puošnius“.

² Nigeris – žargonas, reikėtų sakyti „juodaodis“.